

Kunst og Filosofi i *Således talte Zarathustra*

Et essay af Bjørn Fred Jensen

Introduktion

Jeg stødte på Nietzsches berømte og berygtede værk første gang i 2011 mens jeg boede i Nice (hvor dele af værket også er skrevet) og det har fulgt og inspireret mig lige siden. Værket er dejligt forfriskende og anti-akademisk. Udtrykket og tankerne er meget mere vitalistiske og provokerende end, især, den analytiske filosofi typisk er det. Men også bag de lidt hårde og kontroversielle statements som Nietzsche er kendt for, finder man også Nietzsches ømme og verdens-omfavnende tanker udtrykt i smukt billedsprog. Kort sagt er *Således Zarathustra* et værk der formår at tale til hele ens følelses- og viljesliv. Man kan også udtrykke det som at Nietzsche benytter sig af kunstens virkemidler til at udtrykke sin filosofi. Det er dét spor jeg vil følge i dette lille essay - Forholdet mellem kunst og filosofi i *Således talte Zarathustra*.

Kunst og filosofi

I *Således talte Zarathustra* behandles livets eksistentielle problemstillinger. Udgangspunktet er mennesket som *skabende* mening med tilværelsen, samtidig med, at det bliver udtrykt med *kunstens sprog*: Med protagonisten Zarathustra og hans rejser nærmer værket sig litteraturen, med dets billedsprog, rim og metaforer nærmer det sig poesien og med dets rytme og gentagelse nærmer det sig musikken.

Samspillet mellem kunst og filosofi er tilstede i det meste af Nietzsches forfatterskab. Kunstens sanselige natur fungerede som en modgift mod den forhadte sokratiske rationalisme, men samtidig fungerede kunsten som et sprog Nietzsche kunne benytte til at udtrykke sin filosofi på.

Kunst og Filosofi i *Således talte Zarathustra*

Et essay af Bjørn Fred Jensen

Der bliver leget med form og indhold i *Zarathustra*, og efterlader én med det oplagte spørgsmål: hvordan udtrykker filosofien sig bedst om tilværelsens beskaffenhed: Er det gennem fornuftens argumenter og begrebsafklaring eller er der en pointe ved at filosofien nærmer sig kunstens udtryk?

Fornuftskritik

Problemet for Nietzsche er, at filosofiens forståelse af tilværelsen fra Sokrates til Hegel er fuldstændig domineret af fornuften. For Nietzsche er det en pacificerende og ufrugtbar måde at forholde sig til livet på, der udspringer af en mangel på styrke og mod til at tage livet for hvad det er. Det fornuftige menneske kan kun udholde livet ved at retfærdiggøre det gennem abstrakte, evige ideer, der bl.a. manifesterer med kristendommen og dens drøm om et evigt liv *efter* det jordiske.

Det fornægter *dette* liv og det er det Nietzsche vender sig imod. Derfor finder han inspiration i kunstens sanselige og umiddelbare natur, der bedre formår at gribe og udtrykke livet end den golde og ensidige rationalisme.

Eksempler

Personligt har værket opildnet en trang til at gå ud og gøre noget, handle og skabe. Som f.eks. *Om den skabendes vej* hvor der provokerende spørges:

“Fri for hvad? Hvad kommer det dog Zarathustra ved! Dit blik skal derimod klart forkynde mig: fri *til hvad?* kan du give dig selv dit godt og dit ondt og hænge din vilje op over dig selv som en lov? Kan du være din egen dommer og din lovs hævner?”

Kapitlet *Om markedspladsens fluer*, som minder mig om vores forjagede og påtrængende medieliv med politikere, kommentatorer og kommunikationsfolk der hele tiden står klar til enten at udspørge, dømme eller fortælle os hvordan det ‘egentlig er’. Det vækker både en foragt, men også en trang til at komme væk!

“Søg tilbage til din tryghed fra disse her-og-nu-folk: Kun på markedspladsen overfalder man med et ja? eller nej? Langsom er alle dybe brøndes oplevelse: længe må de vente, til de ved, *hvad* der faldt ned i dybet af dem”

Kunst og Filosofi i *Således talte Zarathustra*

Et essay af Bjørn Fred Jensen

Værket er kompromisløst intens og lidenskabeligt og overalt udfolder tanken sig i vilde farver og voldsom symbolik:

“Det brandgule og det ildrøde: sådan vil *min* sjæl have det - den blander blod i alle farver. Men den, der kalker sit hus hvidt, røber for mig en hvidkalket sjæl”

Og netop dette citat trækker oversætter Niels Henningsen ind, når han meget rammende sammenligner værkets intensitet og symbolik med Van Goghs 'sinds-billeder fra Arles' i et rigtig godt efterskrift.

Afslutning

Det der slår mig ved dette værk, er dets evne til at tale til både instinkt og fornuft. Det fanger det vilde, naive, sanselige og kreative i én: Man får lyst til at fare ud af døren og skabe og erobre fuldstændig grænseløst. Men den vækker også en mere intellektuel begrebsudvikling i én. For når først man har mærket sprogets kraft og intensitet så følger forståelsen og begrebsliggørelsen bagefter, i den efterrationalisering der karakteriserer de fleste af os. Dét fascinerer mig helt vildt ved ikke bare dette værk, men hele Nietzsches forfatterskab. Han formår og forene det paradoksale og modsigelsesfulde og formår at inspirere en til at gå ud og skabe *sit eget* liv.

Litteratur: Friedrich Nietzsche - *Således talte Zarathustra*. Det lille Forlag 1999